

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [ANTWERPEN]
8 JANUARI 1653
5264

Antwoord op een verloren gegane brief van Béatrix

Samenvatting: Huygens schrijft aan Béatrix de Cusance dat hij haar via Gaspar Duarte een dienst zal bewijzen.

Hij schenkt haar een camee, waarin Adam en Eva zijn uitgesneden. Hij heeft geprobeerd een gedicht bij de gaillarde die Béatrix' naam draagt te vervaardigen, maar heeft de pogingen opgegeven. Tenslotte wenst hij haar een voorspoedig nieuwjaar.

Bijlagen: camee met Adam en Eva; 'Sur un tableau d'Adam et Ève' (Huygens 1653; gedicht).

De datering van de Bijlage 2 (11 januari 1653) lijkt erop te wijzen dat deze brief later is verzonden dan de datum aangeeft. Dat zou ook het kruisen van Béatrix' brief van 12 januari 1653 (5267) verklaren. De onderhavige brief is zeker door of via Gaspar Duarte aan Béatrix gebracht. Door Béatrix beantwoord op 23 januari 1653 (5267A).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 578: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5264, p. 162: onvolledig (<Il y a peu ... me font peur.>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 15-16: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 9, pp. 247-248: volledig, met Nederlandse vertaling (pp. 92-93).

Namen: Gaspar Duarte; Karel IV van Lotharingen.

Plaats: Zeelhem.

Glossarium: gaiglarde (gaillarde).

Transcriptie

À la Duchesse de Lorraine.

8 Janvier 1653.

Madame,

J'advoue et je désadvoue la prévention dont Vostre Altesse me fait l'honneur de se vouloir resjouir. Une lettre m'a prévenu, mais j'ay prévenu une lettre. J'en appelle au Sieur Duarte, s'il luy plaist, qui me doibt le tesmoignage d'un petit devoir, rendu à temps, mais par procureur, et c'est ce que Vostre Altesse ne sçauroit impreuver, puisque sa religion tient pour les dévotions par entremise. J'espère qu'au contraire, Madame, cest office de travers vous fera juger de la profondeur de mes respects envers une personne que j'ay creu ne devoir aborder que par interprète, n'y ayant point d'expression qui ne surpasse la miene d'aussi loing que la passion de tous les hommes du monde cède à celle que je me glorifie d'avoir au service de Vostre Altesse.

Il y a peu de jours qu'une belle humeur m'en fit esventer quelque chose dans un couplet de rime approprié à ceste certaine Gaiglarde qui a l'honneur de porter vostre nom. Mais c'est là de ces avortons qu'il m'importe d'estouffer dans leur naissance. J'ay quelque terre exposée aux coursses des troupes Lorraines et ne dois pas donner subject à leur général d'envoyer piller mes subjects sous prétexte de me croire amoureux de sa femme. Il arrive aujourd'huy trop de choses soudaines qui me font peur.

Pour un compliment de nouvelle année, Madame, cela passe dans la foule, et si une autre fois il prend envie à Son Altesse de Lorraine (je prie Dieu de ne la luy donner plus) de vous loger chez Monsieur Duarte, je ne fay point de scrupule, qu'en fouillant vos cabinets, il y trouve des lignes à main qui vous assurent, Madame, que tout ce qui se peut souhaitter de plus avantageux et de plus approchant de vostre excellent mérite, est inférieur à ce comble de bénédictions dont je voudroy veoir le ciel et la terre vous gratifier, estant au point que vous sçavez et ne sçavez pas,

Madame,

de Vostre Altesse [etc.].

Vertaling

Aan de hertogin van Lotharingen.
8 januari 1653.

Mevrouw,

Ik erken en ik ontken de voorkomendheid, waarover u mij de eer aandoet zich te willen verheugen. Een ¹brief is mij vóór geweest, maar ik ben ook een ²brief vóór. Ik doe daarvoor een beroep op de heer [Gaspar] Duarte, zo hij wil, die mij de uitvoering is verschuldigd van een kleine ³dienst, op tijd, maar via een tussenpersoon bewezen. En dat is iets wat u mij niet kunt verwijten, omdat uw godsdienst voor de vroomheden ook bemiddeling kent. Ik hoop, integendeel, mevrouw, dat deze indirecte dienst u zal doen oordelen over de diepte van mijn eerbied jegens iemand die ik meende slechts te mogen benaderen via een tussenpersoon, omdat er geen woorden bestaan die de mijne overtreffen in even grote mate als de hartstocht van alle mensen onderdoet voor de hartstocht op het bezit waarvan te uwen dienst ik mij beroem.

Enige dagen geleden deed een goede bui mij iets uiten in een paar ⁴versregels passend bij die bepaalde gaillarde die de eer heeft uw naam te dragen. Het gaat echter om zo'n misbaksel dat ik meestal graag bij de geboorte smoor. Een stukje ⁵grond van mij is blootgesteld aan de marsen van Lotharingse troepen en ik moet hun ⁶commandant geen aanleiding geven te bevelen mijn onderdanen te plunderen, onder het voorwendsel dat ik verliefd zou zijn op zijn vrouw. Er gebeuren vandaag de dag teveel onverwachte dingen die mij angstig maken.

Maar als nieuwjaarswens, mevrouw, voegt het zich bij de vele andere, en als ⁷hertog van Lotharingen nog eens lust mocht krijgen (ik bid God dat Hij die aan hem niet meer zal geven) om u bij de heer [Gaspar] Duarte te laten logeren, heb ik er in 't geheel geen bezwaar tegen dat hij bij het doorzoeken van uw kasten daar handgeschreven regels vindt die u verzekeren, mevrouw, dat alles wat men aan meerdere voorspoed en als passend bij uw verdienste kan wensen, achterblijft bij de opeenstapeling van zegeningen, die ik zou willen dat hemel en aarde u schenken, aangezien ik nu zover ben dat u weet en niet weet,

mevrouw,

uw [enz.].

-
1. Een verloren gegane brief van Béatrix aan Huygens als antwoord op Huygens' brief van 12 december 1652 (5262)?
 2. Namelijk Béatrix' te verwachten bedankbrief, die van 23 januari 1653 (5267A).
 3. De overhandiging van de cameo met Adam en Eva, vermoedelijk met het begeleidende gedicht 'Sur un tableau d'Adam et Ève' (zie volgende noot).
 4. Het moet om het gedicht gaan met de titel 'Sur un tableau d'Adam et Ève', ondanks de datum van 11 januari 1653 (Gedichten 5, pp. 35-36). Het gedicht heeft met tweemaal zes regels de vorm van een gaillarde, Het zou geschreven kunnen zijn bij een gaillarde-melodie met de naam Gaillarde Lorraine, eventueel Gaillarde Béatrice of Gaillarde La Duchesse. Dergelijke stukken zijn niet bekend. Wel zijn er stukken bekend met de naam Lorraine (Loreynen, Lorena) gekoppeld aan een andere dansvorm, zoals de Almande Lorraine, de Branle Lorraine, de Courante Lorraine (ook wel La reine) en de Passamezzo Lorraine. Het is heel goed mogelijk dat Constantijn zelf een Gaillarde Lorraine heeft geschreven. Béatrix verwijst in haar bedankbrief van 23 januari met haar toespeling op de verwantschap via Adam en Eva duidelijk naar het gedicht.
 5. Huygens' heerlijkheid Zeelhem, vlak bij Diest, weliswaar gelegen in het prins-bisdom Luik, maar zeer dicht bij de grens met Spaans Brabant.
 6. Karel IV van Lotharingen]
 7. Karel IV van Lotharingen.